

Το γραμματσάκι του γέρω Το πρώτο μου ταξίδι στην Αθήνα

Ό,τι κι είχα τελειωμένο το Γυμνάσιο του καιρού εκείνου κι εταξίδεψα στην Αθήνα, να σπουδάσω στο Πανεπιστήμιο, το «Ολοξέριμα» ως το αποκαλούσαν οι «δημοτικιστάδες» κατά που τους κατηγορούσαν οι καθαρευουσιάνοι.

Η πρώτη κασμηρένια κουστονιά και τα σκαρπίνια

Η αναπαράδι, ιδίως στα χωριά, κείνα τα χρόνια τα παλιά, ήταν «πάνδημος». Κι έπρεπε οι γονέοι σου να πουλήσουν ρίφια και μαρτιά, το μουνουχόκρηγιο γη το μουνουχότραο. Να σου κάμουν την απαραίτητη - πρώτη στη ζωή σου - κασμηρένια κουστονιά, ραμμένη μάλιστα σε φραγκοράφτη στη Χώρα, και παπούτσι σκαρπίνι, γιατί δε θα σ' εδέχοντανε, βέβαια στο Πανεπιστήμιο με τσ' αρβύλες με την μπροκαδούρα, να τωνα καταχτυπάς, σαν το πεταλωμένο μεγίρι, τα πατώματα.

Ως τότες πορεύουσαν με το τακμάκι του ρετσίνια, και πολύ σου 'πεφτε. Άλλοι φορούσαν καποτάκι καμωμένο από ρασιά κοπανισμένη από το Μαρούλι στο 'Ασπρες Σνικιές των Αρμένω.

Οι παράδες για τσι σπουδές

Το μεγάλο όμως κεφάλαιο που χρειάζονταν ήταν για τσι σπουδές στην Πρωτεύουσα. Γι αυτές επουλιούνταν η μαζιέτα, το μουσκάρι, η γουρούνα φαμελιακώς (με τα 10-12 γουρουνάκια τση δηλαδή) κι ό,τι λάδι υπήρχε στα πιθάκια, γιατί τση κουρούπας ήταν για τσ' ανάγκες του σπιτιού.

Λεφτά χρειάζοντανε πολλά: να βγάλεις εισιτήριο για το ταξίδι στην Αθήνα. Και σα θα 'φτανες με το καλό, να νοικιάσεις κάμερα για να μείνεις. Ν' αγοράσεις βιβλία, χαρτιά και καλαμάρια και καλαμαροθήκη. Γιατί τότες δεν υπήρχανε, βέβαια, κι αν υπήρχαν ήταν για τσι παραλήδες μόνο, οι στυλογράφοι, π' αποθηζεύουν το μελάνι και τσι κουβαλεις στο τσεπάκι του σακακιού και κάνεις και τη κοψιά σου. Ως τσι 'χαμε θωρεμένους σ' έναν «Αμερικάνο», απού γύρισε στο χωριό κι έβανε τσι Κυριακές που πήγαινε στην εκκλησία, γρεβάντα και ρεμπούπλικα και στο τσεπάκι δύο στυλογράφους με χρυσό καπάκι, για στόλιση κι επίδειξη, βέβαια, γιατί από γράμματα δεν εκάτεχε μηδέ την άλφα.

Ε, μωρέ, να 'χαμε κι εμείς, λέγαμε τα δασκαλάκια, μια τέθια πένα, που σου κατεβάζει από τη ράχη το μελάνι! Δε θαν εχορταίναμε να γράφομε!

Παράδες εχρειάζονταν ακόμη για να τρέφεις και να πηγαινοέρχεται, από την κάμερα σου στο Πανεπιστήμιο, αν έπεφτε μακρά και δε σε βαστούσανε τα πόδια σου να πεζοπορείς. Κι άλλους παράδες ήθελες για να μπαλώνεις, ή να σολιάζεις και να πεταλώνεις μύτες και τακούνια παπουτσιώ,

Στο κατάστρωμα του καραβιού, παρέα με ψαράδες, σαν ετούτους, παπάδες, ζευγάδες, πουλάδες, έκαμα το πρώτο ταξίδι μου στην Αθήνα. (Χαρακτικό της Βασως Κατράκη, 1914-1988)

ν' αγοράζεις κορδόνια και μογιά να τα βάφεις, και, στη χάζη και τη φέξη, να παίρνεις κιαιμάν εφημερίδα - βενιζελικιά βέβαια - να μαθαίνεις τα νέα του κόσμου. Γιατί τότες τα ράδια ήτανε σπάνια κι απαγορευμένα για το παραδοσάκουλο σου, και το γυαλί δεν ήτανε ορχομένη στην Ελλάδα, μικιό το κακό, πλιά σωστά: μεγάλο το καλό. Αφισ εδώ, που ράδιο και γυαλί θα 'τανε για το φοιτητή σαν το φερετζέ, απούλειπε τση Μαριολής...

Έγνοια είχαν οι γονέοι σου και για το πώς θαν εκουβάλει και που θαν έχωνε το κοπέλι τση σεργια για που θα παίρνε μαζί του για τσι σπουδές. Χειρότερη όμως ήτανε η σκουτούρα η δική σου, που πρώτη βολά στη ζωή σου εγίνουσανε κουμανταδόρος τόσηνας μονέδας και πως θα τήνε κουβάλεις στο ταξίδι, να μη σου την εσουφρωνε κιανένα λωποδυτάκι του καραβιού.

Το λοιπόν, τα φυλά (δραχμές, δίδραχμα, τάληρα κι ένα δυο δεκάκια κι εικοσάκια) τά'βανες στη δεξιά τσέπη του πατελονιού, να τα επιτηρείς με τη χέρα σου. Τη χοντρή μονέδα στην ασφάλιζε με μάνια σου, ράβοντας τηνε στην κλωτόσπη.

Οι... βαλίτσες

Ετοιμάσα, το λοιπόν, τσι βαλίτσες για το ταξίδι.

Ποιες βαλίτσες; μωρέ, θα ρωτάτε όσοι παλιοί με διαβάζετε, που τέτοιες πολυτέλειες δεν υπήρχανε τότες στα χωριά. Μια βούργια, μια καλαθούρα πεμονιανή και μια χαρτόκουτα από γάλα τση Βλάχας, που την είχα δεμένη κι ασφαλισμένη με

το σκοινί, χωρίς τον κέρκελο, βέβαια, απούχε παραμερισμένο η μάνια μου και το φύλαε για το μαρωπάκι τ' αρνί, σα θα το σάκαζε.

Στη βούργια έβαλα την κουστονιά και τα σώρουχα, στην καλαθούρα την κλινιστρομή, και στην κούτα ένα μπιτονάκι λάδι, αβγά - που γινήκανε σφουγκάτα από το καταχτύπι - ελιές παστοκαλυμάδες, παξιμάδια και χοχλιούς σκαλιστούς, που τσ' είχα μαζωμένους από τσι ξεροτρόχαλους του λιοφύτου των Καμινιών.

Τη βούργια μας την είχε φερμένη, σε μια βίζιτα, η συντέκνισσα η Τζιτζικοπώλαινα η Σφακιανή, παραγεμισμένη μ' ένα κεφαλάκι τυρί, αθοτύρους, ντάκουσ κριθαρένιους, σφακιανές μυζηθοπίττες κι άλλα σκακιανά μυθρερά.

Η χαρτόκουτα ήτανε δωρεά του μακαλή του Σφυριδίου (Σφυριδάκη Επαμεινώντα, τότε γράφανα στα χαρτιά), μαζί με τσ' ευχές του για καλές σπουδές.

Ο Θεός να δώσει να τελέψεις ογλήγορα, να μας έρθεις δόχτορας, συμπλήρωνε κι η γυναίκα του η Σφυριδαίνα απούκανε και τη γραμματιζούμενη, και με περιμένη πρέπει για γαμπρό τση μοναχορθυγατέρας της, τ' Αντιγονιού, που πάτησε κιόλας τα δεκαφτά.

-Και πρέπει, Παμεινόντα - ήλεγε τ' αντρούς τση - νά'χομε το νου μας για γαμπρό, να το λογοστέσομε τ' Αντιγονάκι, πρίχου μας το τυλίξει στα δίχτυα του και μας το ξελογιάσει κιανέναν' αλάνι του τσαρσιού. Γιατί στην ηλικία τση ντρακέρνει και χτυπά τον άνθρωπο η παντριγιά στ' αρθούνη, ως έλεγαν οι παλιοί μας. Και το Μανουσιό - εγώ δηλαδή - καλός, περίκαλος είναι. Δικηγόρος μου 'πε η μάνια του η Βγενιά πως θα σπουδάξει. Κι εμάς η κοπελιά κι όμορφη, η κούκλα του χωριού 'ναι και προύκα γερή θα πάρει κι από 'μας κι από τον Αρτέμη του αδερφού μου, περίπλουτος κι ανύπαντρος, ως είναι.

Βρέστε 'σεις καλό, σπουδαγμένο γαμπρό για τ' Αντιγονάκι μου 'γραψε, κι εγώ στο γάμο ντου θα καβαλικέψω τ'αεροπλάνο, και θα βαστώ ένα θειφοσάκουλο δολάρια κι ένα χαλουβαδοκούτι λίρες χρυσές, δώρα μου για το γαμπρό.

Μ' από τη «βαλίτσα» ξεκινήσαμε την κουβέντα, και στο ... προξενιό και την προύκα, που θα 'παίρνε τ' Αντιγονάκι καταλήξαμε.

Το ταξίδι

Τα βάσανα μου των σπουδών ξεκινήσανε από το ταξίδι.

Θέση, βέβαια... διακεκριμένη κατάστρωμα σε καράβι σκυλοπνίχτη τσ' εποχής, με συνταξιδιώτες καλογέρους, παπάδες, ζευγάδες, ψαράδες, πουλάδες μια μάλιστα έκαμε τ' αυγό κι εκακάριζε διαλαλώ-

ντας το και με ξύπνησε ό,τι που λεγε να με πάρει ο ύπνος. Πλήθος ήτανε τ' ορνιθοβρόχι, πουλάδες και πετεινοί, που φέρναν ή μπεβαν για χαιρετισμό χωριανοί, σε φίλους, συντέκνους, συγγενείς και οφικιάλιους του γκουβέρνου. Σ' έναν μάλιστα, το Δημήτρη το Μαρκαντώνη είχανε σταλμένους μια εικοσπενταριά πετεινούς, κι είναι τα τσι κάμει ο άνθρωπος; Να τρώει κάθε μέρα κόκορα, στο τέλος θαν αρχίνιζε να κράζει κι ο ίδιος. Έπιασε για τούτο κι έκαμε κοτέτι τον ακάλυπτο τση πολυκατοικίας. Μα οι αφορεσμένοι οι πετεινοί, χωριάτες ως ήταν, κράζαν, κατά που το 'χαν συνήθειο, μεσάνυχτα κι ως εξημέρωνε ο Θεός, γι αυτό και τσι 'χομε ρολόι στο χωριό. Μα στην πολυκατοικία, με τα κραξίματα τως, ξεσηκώσαν την πολυκατοικία στο πόδι, γιατί οι άνθρωποι των πολιτειώ είναι αμάθητοι από κραξίματα πετεινώ, βορθακά και κουνουβάγιω, κι εγούσγουντανε του Μαρκαντώνη. Κι αναγκάστηκε ο άνθρωπος να διαλύσει το κοτέτσι και να μοιράσει τ' όρνιθες στσι νοικάρηκες. Μ' αυτοί, βέβαια, μηδέ να σφάζουν μηδέ να μαδούν πουλιά κατέχανε, παρά μόνο να τα τρώνε. Γι αυτό τσι 'μπεψε στον κασάπη για τούτη τη δουλειά, όπως έκανε κι ο ίδιος. Εμήνυσε όμως στσι φίλους του, πως από τα φυλλοκάρδια του τ' ευχαριστεί, μα να τσι ξεμιστενέει ο Θεός, να μην του ξαναμπέψουνε κοκόρους και πουλάδες γιατί 'ναι σκέτο γαζέπι και δεν έχει πώς να τσι τραχαπαλεύγει και θα τονε τροζάνουνε κι εκείνον και τσι γειτόνους του.

Εξέχασα να σάσε πω, πως τα πουλερικά, όπως τα 'χαμε δεμένα ζευγάρια-ζευγάρια, τα κουβαλούσαμε εις τ' ώμους, για να 'χομε λεύτερα τα χέρια μας για τσι μπόγους, τσι καλαθούρες και τσι χαρτόκουτες.

Και δεν ήτανε μόνο τ' ορνιθοβρόχι, που κουβαλούσαμε, παρά και τα ρίφια, τ' αρνιά τα μαρτιά και τσι διάνους - οι παλιολλαδίτες τ' αποκαλούν κούρκους και γάλους.

Το' όρθες τσι λύσαμε, γιατί μπουζιασμένες, ατάιστες κι απότιστες τόσεας ώρες, θαν εβγάνανε κόρτζα και θαν εφοφούσανε. Κι ως τσι ξεμπουζιάζανε επετάζανε κι ανεβήκανε σ' ένα κοντάρι σημαίας και σ' ένα κουρτινόξυλο που τα 'χε πλαγιαστά βαρμένα κιανείς μούτσος, ως φαίνεται, να στεγώνεται τα σόρονχα ντου.

Επλάγιασα το λοιπόν να κοιμηθώ στο μάκρος του κουρτινόξυλου, μ' ένα καφάσι για προσκέφαλο, μα άργησε να με πάρει ο ύπνος, γιατί με τη βαβουριανιά τση πολυκοσμίας, τσι πήδους και τα τζιριτηχτά των κοπελακιών, δεν εμπόρουνε να κλειώ βλέφαρο. Ένα μάλιστα μικιό, ως αρχίνηξα να καμιώ τα μάθια μου, ήθελε ψιλό ντου νερό κι έβγαλε το μικριμπισόλι ντου και με ράντιζε με τ' ανθόνερο ντου στη μούρη, κι από τη ζεστάδα του κατρουλιού εξύπνησα και τ' απόβγαλα. Και καλά που δεν εφόρουνε την κασιμρήνια μου κουστομιά, (που την είχα βαρμένη κι ασφαλισμένη στη βούργια τση συντέκνισσας) μα την καθημερινή του χωριού από πανί του ρετσίνα, ραμμένη από τη Σοφουλιά τη Χαροκοπάκη, τη μοδίστρα τση μάνας μου.

Και σα να μη μάζε φτάνανε ούλα τούτα, αρχινίζανε, με τα σακαμπανεβάσματα του σκυλοπνίχτη, τ' ανακερώματα, τα ξερατά και τα σταυροκοπή-

ματα τω γυναικώ, να μη βουλιάξει το παπόρι και πνιγούμε, αμετάλαβοι μάλιστας.

Ήρθανε και τα κύματα στο κατάντρομα, και τότες να μας εθώρριες ως ήμαστανε για γέλια και για κλάματα καθώς ο Δανήλος ο Καλόγερος έπιασε να ψέλνει το «κύματι θαλάσσης διώκτην τύραννον», ο παπάς, μαζί με τσι γυναίκες, το «σώσον Κύριε το λαόν σου...», ένας Πλακιανός, που πήγαινε, με το λυράκι του στο γάμο τση φιλιότσας του, έπαιξε κι ετραγουδίξε το μαντιναδάκι που ήταν ό,τι χρειαζόνταν ν' αναντρανίσουμε από το φόβο του πνιγμού.

Στην Παναγιά την Κερά έταξα μια λαμπάδα
- άντες άντες, έταξα μια λαμπάδα
να τήνε σκαπουλάρομε σ' ετούτη την αντάρα
- άντες άντες, σ' ετούτη την αντάρα.

Επτάξαμε μετά πολλά στον Πειραιά - ένα μερόνυχτο βάσταξε το ταξίδι. Επέξεψα από το παπόρι κι επήρα, ρωτώντας, το δρόμο για το σιδερόδρομο. Μα ήμουνε, ως φαίνεται, σε τέθιο χάλι από τσι κουτσουλίες και τσι βερβελήθρες, γιατί μ' είδε ένας λούστρος, Χρύσανθο μου 'πε πως τονε λένε, καλήν του ώρα ανέ ζει, κι αν είν' αποθαμένος ο Θεός «εν κόλποις Αβράαμ αναπαύσαι».

- Αφεντικό, μου φωνιάζει, και μου κάνει νόημα να πάω σιμά του. Ναι, μωρέ κακομοίρη, πέτυχες πελάτη παραλή να κάμεις σεφτέ! συλλογίστηκα επειδή θάρρουνε πως ήθελε να μου λουστράρει τα παπούτσια.

- Δε θέλω λουστράρισμα, του κάνω με τη χέρα μου. Μα κείνος εφώνιαζε ακατάπαυτα, κι έτσα σιμώνω και τότε ρωτώ είναι με θέλει.

- Δε μου λες, μου κάνει, σε κιαιμιά ελιά γή χαρονπίδα κοιμήθηκες απόψε;

- Γιάντα ρωτάς;

- Γιατί σου'χουνε καμωμένη οι όρνιθες μια κουτσουλιά τη φορεσιά, μόνο βγάλε το σακάκι να σου το βρουτσίσω, δωρεάν, δε θέλω παρά.

Και με τ' απούβγαλα το σάκο, ετσουρλίσανε κι οι βερβελήθρες οπούτανε στραλιγιμένες στον καφά. Ας είναι. Απόσαξε με ο Χρύσανθος, βρουρτσίζοντας με και με τσι δυο βρουτσές των παπουτσιών. Κι εγώ ευχαριστήθηκα τόσο πολύ, αφού του'δωκα ένα δίδραχμο, μα δεν ήθελε να το πάρει αν δεν μου γυάλιζε και τα παπούτσια. Κι έτσα λουστραρισμένους και βρουτσιομένους, με τη συνοδεία του Χρύσανθου, που πήρε παρμάσκαλα το κασελάκι με τα σύνεργα του, γιατί κατάλαβε πως δεν εκάτεχα τσι δρόμους και θα μ' έκοβε κιανένα αμάξι, και με πήγε στο μουτζούρη ως είχανε ονοματίσει το σιδερόδρομο, επειδή έκαίγε κάρβουνα κι εγμίξε μουτζούρα τον τόπο, απ' όπου πέραν.

Ο Χρύσανθος μου 'δειξε και το παραθυράκι απ' όπου βγάνουν εισιτήρια και με πήγε και στην πόρτα του βαγονιού, ως λένε την κάμερα του σιδεροδρόμου.

Κι έτσα, καβαλάρης, στο μουτζούρη, εταξίδεψα ως την Ομόνοια, όπου πέξεψα κι έψαξα, ως μ' είχανε ορμηνέψει οι κατεχάρηδες, κι ήβρα το διπλανό καφενείο των Κρητικώ, το «Βυζάντιον» (όπου'ναι σήμερα το φαρμακείο του Μπεμπέκου, Μπιμπίκου, Μπαμπάκου, θαρρώ πως το λένε). Επαράγγειλα μια σουμάδα με κανέλα, για να

σκαρδαμώσω και να καλοπιάσω τον καφετζή κι ως την ήπνια, τότε ρώτηξα ανέ κατέει κιανέναν ξενοδοχείο φτηνό. Στο Πανεπιστήμιο, του λέω, ήρθα να γραφτώ, και θέλω ξενοδοχείο ώστε να βρω κάμερα να νοικιάσω.

Εφώνιαξε τότες ο άνθρωπος το νταμάτη του και του πε να με πάει στο «Μινώταυρο», ένα παρακατιανό ξενοδοχείακι, κοντά στο Βυζάντιο. Ο ξενοδόχος, θωρώντας με με τέθιο φορεσιά κι «αποσκευές» που φανέρωναν τα «πλούτη» μου, με πήγε σ' ένα καμεράκι που τ'χε για την καμαριέρα, ν' αλλάσσει το πρωί που'ρχουντανε να πιάσει δουλειά, και να ξεποσταίνει το μεσημέρι.

Εγκαταστάθηκα, το λοιπόν, εις το «δωμάτιον», εδείπνησα μ' ένα παξιμάδι και μα χαχαλέ παστοκολυμπάδες κι έθεσα να κοιμηθώ. Και τοδεταχιάς που'ρθε η καμαριέρα, χωρίς να την έχουνη ειδοποιημένη πως εβάλανε πελάτη μέσα και χωρίς να μ' έχει θωρεμένο, γιατί φως δεν είχε το κουλουλουτίκι, που μου δωκαν για δωμάτιο, αρχίνιζε να γδύνεται, κι είχε απομεινέει με τη βράκα (ο Θεός να τήνε κάνει βράκα, ένα κουρελάκι πανί - σλιπί το λένε!) και μισοβγαρμένο το μπουστό (τυπογράφε προσοχή! Μη μ' αναγραμματίσεις το στ* και βρω, στα καλά καθούμενα, το διάλογο μου από τον παπά τ' ενορίας). Με το σαματά, που 'κανε, με ξύπνησε κι εσηκώθηκα, με το σώβρακο βέβαια και ξυπόλυτος, γιατί τότες πιτζάμες και παντόφλες των αντρών ήτονε πράματα τσι πολυτέλειας. Κι ως μ' είδε στα μισοσκότεινα μισόγδυνο, με ξεκόμπωτο το σώβρακο, ανοιχτά τα μαγαζιά κι όξω τα μπράτη, εκουζουλάθηκε η κοπελιά από την ντροπή και την τρομάρα τζη, γιατί με πέρασε για κανένα καταχανά, κι έσυρε τέθιοις χουβές, απού σήκωσε το «Μινώταυρο» στο πόδι. Κι ήρθανε τζιριτιχτοί ο ξενοδόχος με την ξενοδόχα ντου, να δούνε μήμπανα γιουρουνήξε ο καινούργιος, ο παρακατιανός πελάτης τση καμαριέρας (καληώρα!), να με ξυλοφρωτώσουνε και να μ' αποβγάλουνε ανάδαυλα από το μαγαζίντω. Μα μ' ήβρανε να κάθομαι αναπαήμενος στο στρώμα μου και μερέψανε. Των εφώνιασ' όμως εκείνη να με ζυγώξουν την ίδια ώρα.

Με μετακομίσανε, τότες, από το «αποδυτήριον και αναπαντήριον καμαριέρας», στο πλυσταριό τση νταράτσας. Και καλά τα ηλιάνε με την πλύστρα του «Μινώταυρου». Συνομήλικη μου κι όμορφη κοπελιά ως ήταν, παραιτά την μπουγάδα κι αρχινούσαμε τα σκαρνεμάτα, μας ως εκεία. Γιατί πλιά πονηρές δουλειές δεν εμπάντιζε να κάμομε, απάνω στσι μπουγαδοκοφίνες, να λουστούμε εις τ' άθους και τα νερατζόφυλλα και να ζεματιστούμε με τ' αλουσιές, να γενούμε συχριντί μπερμπελέσι, να μας αποβγάλουν, πλύστρα και πελάτη από το «Μινώταυρο» ντω. Κι ένα ξεχαρβαλωμένο στρατιωτικό ράντζο, απομεινάρια των Βαλκανικών πολέμων, που μου δώκανε για να κοιμούμαι, λιγάκι να το νταρακούνεις θαν ξεχαρβαλώανε.

Έπαιε όμως θα διακόψω τη γραφή γιατί θα με μπεστίσετε συντέκνοι μου αναγνώστες. Στ' άλλο φύλλο θα τα ξαναπούμε